

cat. **ataviar**, **mardà**, **malbé**

cat. *ataviar*, *at(1)aviar*

El fascicle I del *Diccionari Aguiló*¹ començat recentment a publicar, registra per primera vegada, i sense indicar la significació, el verb *ataviar* (*donzella tan ricament ataviada*), així com l'adverbi *ataviadament* i el corresponent substantiu *ataviu*. La significació, com es dedueix dels passatges on concorre, ha d'ésser la de 'adornar, endreçar, arreglar-se'. Etimològicament, *ataviar* s'ha de tenir com un continuador del llatí mitjà *APTIFICARE*, verb ben conservat en el lèxic gal·lo-romà (Thomas, *Mélanges*, 5; *Rom. Etym. Wörterbuch*, 565). Ço que hi ha a fer observar és que en francès i en provençal la significació del mot ha sofert una restricció de sentit vers 'endreçar', empleat en la cria d'animals i plantes (criar, empeltar), mentre que en català 'endreçar' s'ha aplicat a les persones. En quant a la fonètica i tenint en compte *PACIFICARE* > *apaybagar*² (mall. *apacivar*), *QUALIFICARE* > mall. *escalivar* (*Rev. de Dialect. Rom.*, VI), hauríem de tenir el tipus **atevegar*, resp. *atevar* (cf. provençal modern *atefagá*). Aquestes formes fan posar-nos les següents qüestions: Es tracta d'una desaparició de la -g-? Es una paraula presa del francès *atefier* amb l'evolució popular de -f- > -v-? O és que hi ha un canvi de sufixe en **atevegar* > *ateviar*? En quant al català *atifells* (Valencia), 'enseres, utensilios, herramientas' (*Diccionari Aguiló*), *tifell* 'utensili' (Vogel, *Kat.-deutsch. Wörterbuch*) pot donar-se com a pertanyent al francès modern *attijer*, vell francès *tifer*, 'adornar'.

1. Vol. III de la *Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana*. Barcelona, 1914.

2. La forma *apaubar*, d'Olesa de Bonesvalls, 'aminvar el mal' (*Diccionari Aguiló*), és manifestament una contracció d'*apaubagar*. El testiguar és segurament un mot prè del castellà.

cat. *mardà*

En l'edició crítica del *Spill o Llibre de les Dones*, per Mestre Jacme Roig, publicada per R. Chabàs (Barcelona, 1905), v. 8593, hi trobem la paraula *mardà* amb el següent comentari: «Falta en Labernia. En Martí, morueco, carnero padre, que ha servido para la procreación. Se llama lo mismo en los ganados de cabras.» Aquesta mateixa forma, *mardà*, la registren també per a Mallorca els diccionaris d'Amengual i Figuera, mentre que el català del continent té *marrà*. Schuchardt (*Zeitschr. f. rom. Phil.*, 1912, pàg. 36) cita també la forma amb *d* com a valenciana i esmenta l'aragonès *mardano*. (Sobre l'etimologia, v. *Rom. etym. Wörterbuch*, 5374.) El fet que el mallorquí hagi conservat una etapa arcaica del català, no ens sorprèn. El *marrà* - *mardà* ens ofereix un excel·lent paral·lisme amb *cerda* - *cerda*, 'pèl de porc', sobre l'etimologia del qual (< CIRRUS : comp. *Rom. etym. Wörterbuch*, 1949, bergam. *serüdei*, 'cargolar') pot consultar-se Blondheim, *Studies in honor of Marshall Elliott*. I, 245 segs. La parella *marrà* - *mardà* ens autoritza a no admetre tampoc per a *cerda* una contaminació amb *cedas* (= SETACIUM), sinó un canvi fonètic, en aquest cas una dissimilació per contacte: *rr* > *rd* (comp. *nn* > *nd* cast., prov. *pendon* < PINNA; *ll* > *ld* cast. *pildora* < PILULA). Per a il·lustració podrien citar-se encara de *nn* > *nd*: llatí MANNUS, 'especie de cavall' > vasc *mando*, 'mula' (*Rom. etym. Wörterbuch*, 5309); de *rr* > *rd*: potser el vasc *urde*, 'porc', llatí tardà GURDUS, suposant que lligui amb les variants romàniques *gorre*, *gourre*. (Comp., no obstant, Schuchardt, *Revue d. ét. basques*, 1913, pàg. 25 segs.)

cat. *malbé*

En *Literaturblatt f. germ. u. rom. Phil.*, 1914, c. 205, al fer la recensió del vol. I. del BUTLLETÍ ens declarem d'acord amb l'etimologia de *malbé* = Malfarius (o millor MALIFARIUS), donada per M. de Montoliu. Posteriorment llegim la següent observació de Gertrud Dobschall en el seu llibre *Wortfügung im Patois von Bournois* (Dép. du Doubs), Darmstadt, 1901, pàg. 84, nota: «sule m fē pru mā bī : cela me fait prou mal bien (com escriu Roussey, *Contes*

populaires recueillis à Bournois, 170, 10); lo qual solament esmentem en atenció al *mābi* = *malbien* no comprès per Roussey i registrat per Contejean (*Glossaire du patois de Montbéliard*) amb l'aclariment que *n'est guère employé que dans la loc. faire mabin, faire pitié*. Cal observar, però, que *mabin*, a més de voler dir 'fer compassió', significa també 'fer mal', com ens ho manifesten altres exemples: 181, 8; 197, 27. «Davant d'això ens inclinem a creure que el *fer malbé* del català també pot representar un FACERE MALE-BENE. I així la -s podria ésser adverbial i la -r considerar-se nascuda per assimilació (comp. *ferrer-ferrés*). L'ètimon MAL(1)FARIUS té en contra l'aïllament com a reflexe popular en català: en canvi el MALE-BENE és apoiat pel *mabin* del francès dialectal. En ambdós casos es pot suposar que un *faire bien*, en compte de *faire mal*, hagi arrocegat un *faire malbien* que té encara una reminiscència de l'oposició dels seus elements constitutius.

L. SPITZER